

GLOBALLASHUV JARAYONIDA MA'NAVY HAYOTIMIZDAGI
YANGILANISHLAR DIALEKTIKASINING VATANPARVAR YOSHLARNI
TARBIYALASHGA TA'SIRI

*Shahrisabz davlat Pedagogika instituti, Pedagogika fakulteti,
Pedagogika yo'nalishi, 2-bosqich talabasi
Haqberdiyev Javohir Abduqahhor o'g'li
Email: haqberdiyevjavohir9@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada globallashuv jarayonining ma'naviy hayotga ta'siri, ma'naviy yangilanish dialektikasi va ularning vatanparvar yoshlarni tarbiyalashdagi o'rni ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqot globallashuvning ijobiy va salbiy jihatlarini, yoshlar ongidagi milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik va ma'naviy immunitetni shakllantirish jarayonlarini o'rganishga qaratilgan. Ishda globallashuv sharoitida ma'naviy hayotdagi yangilanishlar, pedagogik yondashuvlar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalarining yoshlar tarbiyasiga ta'siri tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *globallashuv, ma'naviyat, yangilanish dialektikasi, vatanparvarlik, yoshlar tarbiyasi.*

Annotation: *This article analyzes the impact of the globalization process on spiritual life, the dialectics of spiritual renewal and their role in educating patriotic youth on a scientific basis. The research is aimed at studying the positive and negative aspects of globalization, the processes of formation of national identity, patriotism and spiritual immunity in the minds of young people. The work analyzes the impact of renewal in spiritual life, pedagogical approaches and modern information and communication tools on the upbringing of youth in the conditions of globalization.*

Keywords: *globalization, spirituality, dialectics of renewal, patriotism, youth upbringing.*

Аннотация: *В статье на научной основе анализируется влияние процесса глобализации на духовную жизнь, диалектика духовного обновления и их роль в воспитании патриотичной молодёжи. Цель исследования – изучение позитивных и негативных сторон глобализации, процессов формирования национальной идентичности, патриотизма и духовного иммунитета в сознании молодёжи. В работе анализируется влияние обновления духовной жизни, педагогических подходов и современных информационно-коммуникационных средств на воспитание молодёжи в условиях глобализации.*

Ключевые слова: *глобализация, духовность, диалектика обновления, патриотизм, воспитание молодёжи.*

KIRISH

Globallashuv XXI asrning bosh omillaridan biri sifatida nafaqat iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotga, balki xalqning ma'naviy hayoti, milliy o'zlikni anglash jarayonlari va yoshlar

tarbiyasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Hozirgi davrda jamiyatda kechayotgan ijtimoiy-madaniy jarayonlar, axborot makonining kengayishi, turli mafkuraviy oqinlarning faol kirib kelishi sharoitida yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash, vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirish milliy xavfsizlikning muhim bo'g'ini hisoblanadi. Ayniqsa, ma'naviy hayotdagi yangilanishlar dialektikasini chuqur anglash, ularning globallashuv sharoitida qanday o'zgarayotganini tahlil qilish vatanparvar yoshlarni tarbiyalash jarayonida alohida ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

Globallashuv ijobiy imkoniyatlar bilan birga, milliy qadriyatlarga, ma'naviyatga, yoshlarning ongi va dunyoqarashiga turli tahdidlar va bosimlarni ham olib kelmoqda. Bunday vaziyatda ma'naviy yangilanishlarning falsafiy-ijtimoiy mohiyatini aniqlash, ularning vatanparvarlik tarbiyasi bilan aloqador jihatlarini ilmiy asosda ishlab chiqish zamon talabi hisoblanadi.

Globallashuv, ma'naviyat va yoshlar tarbiyasi masalalari mavjud ilmiy adabiyotlarda turli nuqtai nazarlardan yoritilgan. Ulardan ayrimlari bevosita falsafiy, ijtimoiy, pedagogik yoki madaniyatshunoslik yondashuvlariga tayanadi. Ma'naviyat va globallashuv dialektikasiga oid lokal va xorijiy manbalarda ayrim umumiy konseptlar mavjud bo'lsa-da, aynan yangilanishlar dialektikasining vatanparvarlik tarbiyasiga ta'siri ko'pincha yetarli tahlil qilinmagan.

O'zbekiston olimlaridan A.Sayfullayev, M.Quronov, B.To'raqulov, N.Jo'rayevlarning asarlarida milliy-ma'naviy qadriyatlarning jamiyat hayotidagi o'rni, globallashuv sharoitida ma'naviy xavfsizlik masalalari yoritilgan. Ularning ishlarida yoshlarning milliy o'zlikni anglash darajasi, vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda ta'lim tizimi va ijtimoiy institutlarning roli keng yoritilgan.

Xorijiy tadqiqotchilar S.Hantington, M.Kastels, A.To'ffler, U.Beck, R.Robertsonlarning tadqiqotlarida globallashuvning madaniy va ijtimoiy ta'siri, "mahalliyashtirish" (glokalizatsiya) hodisasi, madaniyatlararo integratsiya jarayonlari keng tahlil qilingan. Ularning qarashlari ma'naviy yangilanishlar dialektikasini tushunishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Pedagogik adabiyotlarda vatanparvarlik tarbiyasi bo'yicha ko'plab ilmiy ishlanmalar mavjud bo'lsa-da, ular aksariyat hollarda mexanik yondashuv yoki huquqiy-ma'naviy talablar asosida cheklangan. Globallashuv sharoitida yangilanishlar jarayonining aynan dialektik xarakterini, ularning vatanparvarlik bilan o'zaro ta'sirini chuqur o'rganishga ehtiyoj sezilib kelinmoqda.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini dialektik yondashuv, globallashuv nazariyalari, ma'naviy rivojlanish qonuniyatlari, shuningdek, yoshlar tarbiyasi bo'yicha ilg'or pedagogik konsepsiyalar tashkil etdi. Tahlil jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

Dialektik tahlil metodi - ma'naviy yangilanishlar jarayonining ichki ziddiyatlari va rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash uchun.

Kompleks yondashuv - globallashuvning ijtimoiy, madaniy, axborot va ma'naviy omillarini o'zaro bog'liq holda baholash uchun.

Sotsiologik tahlil - yoshlarning ma'naviy dunyoqarashi, vatanparvarlik tuyg'ularining shakllanish mexanizmlarini aniqlash uchun.

Qiyosiy tahlil – globallashuv ta'siri ostida ma'naviy jarayonlarning turli davlatlardagi o'ziga xos jihatlari aniqlash uchun.

Kontent-tahlil – axborot makonida tarqalayotgan g'oyalarning yoshlar ongiga ta'sirini o'rganish uchun.

Metodlarning uyg'un qo'llanishi mavzuning falsafiy, sotsiologik va pedagogik qirralarini to'liq yoritish imkonini berdi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv jarayonida yoshlarning ma'naviy hayoti va vatanparvarlik tarbiyasi bir-biri bilan chambarchas bog'liq o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu o'zgarishlar quyidagicha ko'rinadi:

1. Milliy o'zlikni anglash darajasi oshishi – globallashuv yoshlarni o'z tarixiy merosi va milliy qadriyatlari bilan tanishtirish imkonini yaratadi.

2. Ma'naviy immunitetning mustahkamlanishi – yoshlar axborot oqimidagi zararli g'oyalarga nisbatan tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyati – zamonaviy texnologiyalar va ta'lim vositalari yordamida yoshlar ongida vatan ravnaqi uchun mas'uliyat tuyg'usi shakllanadi.

4. Madaniy va intellektual rivojlanish – globallashuv ijobiy tomoni sifatida yoshlarni turli madaniy tajribalar bilan tanishtiradi, ularning dunyoqarashini kengaytiradi.

Sotsiologik so'rov natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshlarning 74 foizi globallashuv ijobiy jarayon deb hisoblasalar-da, 61 foizi ma'naviy qadriyatlar yo'qolishidan xavotir bildirgan.

MUHOKAMA

Globallashuv jarayonining yoshlar tarbiyasiga ta'siri murakkab va ko'p qirrali. Ma'naviy yangilanishlar dialektik xususiyatga ega bo'lib, ularning asosiy jihatlari quyidagilardan iborat:

1. Ijobiy imkoniyatlar – ilm-fan, texnologiya va madaniyat sohalarida yangiliklar, axborotga ochiqlik, xalqaro tajriba almashinuvi.

2. Salbiy xavflar – ma'naviy bo'shliq, milliy qadriyatlardan uzoqlashish, begonalashuv, ommaviy madaniyat ta'siri.

Shuning uchun yoshlarni tarbiyalashda muvozanatli yondashuv zarur: global imkoniyatlardan foydalangan holda milliy o'zlikni, tarixiy xotirani va vatanparvarlik tuyg'usini saqlash.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, ma'rifiy platformalar, axborot-kommunikatsiya vositalari vatanparvarlikni shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

XULOSA

Globallashuv sharoitida ma'naviy hayotimizda yuz berayotgan yangilanishlar yoshlarning vatanparvarlik tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Milliy g'urur, tarixiy xotira va ma'naviy merosni asrash yoshlarning barqaror vatanparvarlik hissinini shakllantiradi. Ma'naviy yangilanish jarayonlarining dialektik jihatlari o'rganish yoshlar tarbiyasining ilmiy asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalanish, ijtimoiy-madaniy platformalarni faol ishlatish yoshlarni vatanparvar ruhda tarbiyalashda samarali vosita hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2019.
3. Toffler A. The Third Wave. New York: Bantam Books, 1980.
4. Huntington S. Clash of Civilizations. New York: Simon & Schuster, 1996.
5. Ulug'ov B. Globallashuv va ma'naviy jarayonlar tahlili. Toshkent: Fan, 2017.
6. Sattarov N. Milliy ma'naviyat va global jarayonlar. Toshkent: Ma'rifat, 2020.
7. Jo'rayev M. Vatanparvarlik tarbiyasi va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari. Toshkent: Oliy ta'lim, 2021.